

MEMO

Linnamäe HEJ tagantjärele Natura hindamise ja erandi hindamise aruande avalik arutelu

Toimumise aeg: 22. veebruar 2022 kell 15:00 -18.05

Korraldaja Keskkonnaamet (KeA)

Toimumiskoht: internetis Teams'i keskkonnas

Osalejate loend väljavõttena Teams'ist on lisatud käesolevale memole (osalejate nimekiri.pdf).

Ajakava:

- 15.00 Arutelu korralduse tutvustus – Kaili Viilma, KeA looduskasutuse osakonna juhtaja
- 15.10 Ülevaade Linnamäe HEJ tagantjärele hindamise protsessist: hindamise peamised tulemused, avalikustamise tagasiside, edasine protsess – Maret Vildak, KeA looduskasutuse osakonna juhtivspetsialist (ettekanne memo lisas 1)
- 16.25 Hindamises osalenud välisekspertide kommentaarid – Mart Hiob ja Martin Kesler
- 16.45 Vaba mikrofoni osalejatele: küsimused eksperditele
- 17.00 Jägala Kalateede eelregistreeritud ettekanne
- 17.15 Vaba mikrofoni osalejatele: sõnavõttud, küsimused
- 17.55 Kokkuvõte

Kokkuvõte

1. Koosoleku kokkulepitud reeglid

- Arutelu salvestatakse.
- Eelregistreeritud ettekanded peavad järgima määratud ajalimiiti.
- Sõna küsitakse käe tõstmisega ja kõnejuht Kaili Viilma annab sõna maksimaalselt 3 minutiks; selle aja möödumisel sõnavõtja vaigistatakse.
- Sõnavõtja peab ennast enne sõnavõttu ja ka vestlusaknas tutvustama – nimi ning keda esindatakse.
- Vestlusaknas toimuvat jälgib Keskkonnaameti looduskasutuse osakonna spetsialist Lauri Saapar, kes annab vajadusel kõnejuhi pakutud ajal küsimustest ülevaate.
- Pikka memo avalikust arutelust ei koostata (kuna salvestus säilib), vaid tehakse **kokkuvõtte tõstatatud küsimustest ja kohapeal antud vastustest**. Neile küsimustele, millele pole võimalik kohe vastata, antakse pärast koosolekut kirjalik vastus.

2. Arutelus tõstatatud küsimused

Allan Lahi: Kui palju on algsest hüdroelektrijaamast muinsuskaitse all? millised elektrijaama osad on saajaastased ja millised nooremad?

Mart Hiob: muinsuskaitse alla on pais, mis jääb kahele poole hüdroelektrijaama. Pais jääb osaliselt linnamäe ja kaldanõlva sisse. Hüdroelektrijaam (hüdroelektrijaama hoone) on täiesti uuesti ehitatud ja pole muinsuskaitse all.

Siiri Pajupuu (Wooluvabrik OÜ) juhtis tähelepanu, et 2021 paisjärve veetaseme alandamisel setete paisust allakandumist ei olnud, 2013 anti vaid tähtajalisi veelubasid, Vabariigi Valitsus peaks otsustama erinevaid vastandlike huvidega asja üle.

Kaili Viilma selgitas, et Maret Vildaku ettekandes oli selgitus, et Vabariigi Valitsusel pole õigust teha Natura 2000 reeglitega vastuolus olevat otsust.

Triin Mägi 2013 anti veeluba viieks aastaks. Iga viie aasta lõppedes oli Keskkonnaametil kohustus teha uus otsus, kas tegevusega saab jätkata. Täna käibki selle otsuse tegemine. Kui veeluba oli saadud viieks aastaks, siis ei olnud õigustatud ootust, et järgmine viis aastat on täpselt samasugune. Õigusruum on vahepeal muutunud.

Maret Vildak täpsustas, et ettekandes oli viide 2011. aastal toimunud setete paisust alla kandumisele.

Siiri Pajupuu: tuleb arvestada ka tiigilendlase elupaigaga, aruannetes on alusuuringutele ebapiisavalt viidatud

Maret Vildak: aruandeid täiendatakse viitamise osas

Kaili Viilma: paisutuse likvideerimine ei ohusta nahkhiiri. Seda on aruandes ka kajastatud

Toomas Paavel (Eesti Arhitektide liit): ka ehitatud keskkond on tervik, paisjärv ja pais moodustavad terviku, olemasoleva säilitamine on kõige keskkonnasäästlikum. Seisukoht: „las ta olla“.

Kaili Viilma tänas seisukoha eest.

Liivia Mahlapuu (Jägala Kalateed MTÜ) eelregistreeritud ettekanne. Mure, et kohalik omavalitsus ei toeta kohalikke elanikke ja ei selgita inimestele olukorda piisavalt. Selgitus, et paisjärv on tegelikkuses tänasel kujul eksisteerinud 34 aastat. Väited, et Linnamäe hüdroelektrijaam oleks tunnistatud kauneimaks ehitiseks, pais on hea seisukorras, Linnamäe HEJ varustab elektriga püsivalt 2000 majapidamist, ei vasta tõele või tõendamata.

Ly Renter (Muinsuskaitseamet): Linnamäe paisjärve piirkonnas on viis kultuurimälestist. Inimene on piirkonnas elanud aastatuhandeid. Linnamäe HEJ pais vastas muinsuskaitse alla võtmise kriteeriumitele.

Kaili Viilma: kas korrastamise tõttu paisjärve veetaseme alandamisel hinnati mõju mälestistele?
Ly Renter: eksperthinnangut ei tellitud.

Herki Tuus (KeM) Küsimus Muinsuskaitse ja Kultuuriministeeriumi esindajale: milline on kompromissi tegemise võimalus

Ly Renter: ettepanek ehitada kalatrepp

Lembit Tuur: olen näinud Linnamäel aastakümneid nii paisjärve kui ka voolavat vett, tões, et ilu on vaataja silmades – kellele meeldib betoon ehk ehitis, kellele meeldib loodusliku karestiku taastamine. Viidates loodusväärtustele, toetas tema karestike taastamist.

Andrus Umboja (Jõelähtme Vallavalitsus): miks ei saanud ettekannet ette valmistada

Maret Vildak: need kes soovisid, need said ettekande esitada

Andrus Umboja: Natura hindamisele ja erandi hindamisele tuleb teha ekspertiis, paisjärv on olnud ka sama suur 1995. aasta ortofotodel, 2000 allkirja paisjärve säilitamiseks on kogutud.

Kaili Viilma: Keskkonnaamet on pädev hindama mõjusid Natura eesmärkidele, vajadusel kasutatakse väliseid eksperte

Herki Tuus: milliseid investeeringuid on KOV teinud väidetavalt olulise turismiobjekti arendamiseks – juurdepääsud veekogule, paadilaenutused, puhketaristu, prügikastid?

Andrus Umboja: inimesed vaatavad tervikpilti, mitte ainult paisukeha, prügikaste pole, kuna inimesed toovad sinna prügi, on rajatud matkarada, investeeringuid pole eriti tehtud, kuna piirkond on ebakindel

Liina Jänes (Kultuuriministeerium): kultuuripärandit ei tohi rikkuda, kuivale jäetud pais hävineb, miks kultuuripärandi eksperthinnangut ei olnud avalikult dokumentide juures avalikustatud.

Maret Vildak: eksperthinnang oli avalikult dokumendiregistris kättesaadav, järgmiseks avalikuks väljapanekuks paneme kõik kasutatud materjalid aruande juurde

Mart Hiob: eksperthinnangus oli kalatrepi lahendus ümber linnamäe, kuid see ei täitnud looduskaitse eesmärke.

Lembit Tuur: enne sõda kogunesid kalad turbiinide väljavoolu juurde, kalatrepp ei töötanud, kuna kalad ei leidnud treppi üles.

Allan Lahi (TalTech): lõhe on vee-elustiku tippkiskja, kes näitab kogu ökosüsteemi kvaliteeti, kultuurimälestis on vaid kaks müürijuppi kahel pool jõge, jões olev osa pole muinsuskaitse all

Mart Hiob: kalatrepi väljapakkumisel konsulteeriti ekspertidega

Meelis Tambets (Eesti Loodushoiu Keskus): Natura hindamine ja erandite hindamine on suurepäraselt tehtud väga kõrgel tasemel, palju on kasutatud ekspertide abi, ma ei saa leppida sellega, et me hävitame Jägala jõe lõhede populatsiooni, Natura alaga tuleb arvestada.

Johannes Aab (Eesti Kalastajate Selts): kas Keskkonnaametil oleks võimalik rakendada meetmeid, et paisutamine ja elektritootmine ei oleks nii kasumlik?

Kaili Viilma: Keskkonnaamet seab keskkonnatingimusi, on näide, kus paisutaja loobus paisutamise soovist keskkonnatingimuste tõttu

Herki Tuus: kui tuhanded inimesed ei nõustuks Keskkonnaameti poolt koostatud dokumentidega, siis nad ka väljendaksid oma meelsust

Evelyn Ivask: Kuidas tagatakse kalamaimude ellujäämine, kui teada on, et lõhe eelistab elupaigana jahedaid mageveekogusid, kus temperatuur ei ületa suvel 20 kraadi rohkem kui 3 nädalat?

Allar Lahi: Lisaks temperatuurile on oluline vee hapnikusisaldus. Kärestikulise jõe korral, nagu Jägala oma looduslikus süngis on, piisab vees hapnikku ja vee temperatuuri on võrreldes seisuveega oluliselt madalam.

Riina Kotter: Selleks ongi oluline taastada kärestikuline jõgi, kus veetemperatuur on oluliselt madalam kui nt paisjärves, ja on sobiv elupaik. Paisjärv tõesti ei sobi siirdekaladele elupaigaks, selles osas täiesti õigus.

Evelyn Ivask: Keskkonnaameti hinnang on tõesti ainult selles suunas, et miks peab paisu avama, kuid ei ole hinnatud, mida teeb väljakujunenud ökosüsteemile paisutuse alandamine? Millised kahjud sellega tekivad?

Kaili Viilma: Paisutust tuleb perioodiliselt alandada ka paisu hoolduseks ja paisjärve setetest puhastamiseks, mil hävib paisjärve järveline elustik, jõelised kalaliigid säilivad. Samuti kõigutatakse paisjärve veetaset vee kogumisel elektri tootmiseks veevaestel perioodidel. Paisjärve likvideerimise mõjud on ühekordsed ja lühiajalised, uus tasakaal kujuneb väga kiiresti ja looduslik jõgi ei vaja enam hilisemat sekkumist.

Madis (külaline): Nagu KeA eelnevatest vastustestki selgus, siis loodusliku seisundi taastamist ei saa mitte kunagi nimetada ökosüsteemi kahjustamiseks.

Evelyn Ivask: Mille alusel seda väidetakse? Kes seda hinnanud on, milline on tekkiv kahju (loodusliku seisundi taastamist ei saa mitte kunagi nimetada ökosüsteemi kahjustamiseks)? Milliste liikide, nii flooras kui faunas elupaik saab kahjustada?

Herki Tuus: Praegu ongi avalik kohtumine, kus saab materjalide osas esitada kriitikat ja ettepanekuid. Ole hea siiski too välja millised negatiivsed mõjud on puudu. Muidu ei saa parandada kui väita lihtsalt et on poolik.

Janis Meri: Muu looduse-elukate säilimise-taastamise kohta paisu alandamise korral juba selgitati: seal ei ole ühtegi sellist kaitsealust liiki, keda paisu alandamine segaks. Näitena toodud nahkhiirte kohta oli selgitus olemas. Muud "elukad" kohanduvad väga hästi, kiilid, linnud jne. Keskkonnaamet selgitab, et lühidalt on teemat käsitletud Natura erandi hindamise peatükis 1.4. Täpsemalt hinnatakse veetaseme alandamise keskkonnamõju paisutuse likvideerimise menetluses.

Evelin Ivask: Kui tuuakse välja, et siirdekalade kaitseväärtusi saab kompenseerida, kas siis ei peaks kompenseerima ka paisu alandamisega tekkiv kahju. Natura erandi hindamisel on välja toodud ainult 1 lause: „Nahkhiirte kaitse ei kaalu üle riiklikke ja rahvusvahelisi eesmärke Natura 2000 alal.“. Kas siis nende kaitse ei ole riikliku ja rahvusvahelise tähtsusega?

VASTUS: Selgitati põhjalikult Maret Vildaku ettekandes, rõhutati suuliselt Kaili Viilma poolt ja kirjalikult Lauri Saapari poolt, et nahkhiired pole paisjärve likvideerimisest ohustatud, kuna toituvad edukalt ka vooluveekogudel ja nende kallastel asuvatel niitudel.

Riina Kotter: Siin dokumendis on põhjalikult selgitatud ja kaalutud nahkhiirte kaitse teemat (tutvuge käskkirja lisaga): <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=7a1dc831-fe85-4286-8131-cc7fb4912b06>

3. Kokkuvõte

Huvigruppide esindajad kordasid avalikul arutelul varem kirjalikult väljendatud seisukohti, nii poolt- kui vastuargumente paisutuse säilitamisele. Sisuliselt uusi argumente (fakte) ei esitatud. KeA vastab avalikustamisel laekunud kirjalikele seisukohtadele hiljemalt 4. märtsiks, viib vajalikud täiendused ja parandused Natura hindamise ja erandi kaalumise aruannetesse sisse ning aruanded avalikustatakse uuesti koos veeloa eelnõuga.

juhataja
Kaili Viilma

protokollis
Lauri Saapar